

KİTAP TANITIMI

HZ. ÂİŞE'NİN HAYATI, ŞAHSİYETİ VE HZ. PEYGAMBER SONRASI İSLÂM TARİHİNDEKİ ROLÜ

Yüksek Lisans Öğr. Enes Sadan

Sakarya Üniversitesi SBE

e-posta: enesadan94@gmail.com

ORCID ID: 0000-0002-2947-5056

ATIF: Sadan, Enes, “Kitap Tanıtımı: Hz. Âişe'nin Hayatı, Şahsiyeti Ve Hz. Peygamber Sonrası İslâm Tarihindeki Rolü”, Hikmet Yurdu, YIL: 13, CİLT: 13, SAYI: 26, ss. 343-346

Kitap: Hz. Âişe'nin Hayatı, Şahsiyeti ve Hz. Peygamber Sonrası İslâm Tarihindeki Rolü

Yazar: Recep Erkocaaslan

Yayınevi: Beyan Yayınları

Yayın Yeri: İstanbul

Yayın Yılı: 2016,

Sayfa Adedi: 464 sayfa

İnsanlık tarihinin en önemli şahsiyetlerden biri olan Hz. Peygamber, hayatının her alanı ve öğretisinin evrenselliği ile başta kendisine tabi olan insanlar olmak üzere, geniş halk kitlelerince ilgi konusu olmuştur. Bu ilgi odağından başta yakın çevresi olmak üzere, kendisine tabi olan herkes payını almıştır. Bu noktada Hz. Muhammed'in yakın arkadaşı Hz. Ebû Bekir'in kızı, Rasûlullâh'ın sevgili eşi ve müminlerin annesi Hz. Âişe, dikkat çeken konumu ve ilmî anlamda İslâm ümmetine sağladığı katkılarıyla dikkat çekmektedir.

Makale Bilgisi / Article Information

Makale Türü / Article Types: Araştırma Makalesi / Research Article

Geliş Tarihi / Received: 31 Ocak/January 2020

Kabul Tarihi / Accepted: 17 Şubat /February 2020

Yayın Tarihi / Published: 01 Temmuz/ July 2020

Yayın Sezonu / Pub Date Season: Temmuz-Aralık /July-December

Cilt/Volume: 13 Sayı / Issue: 26 Sez / Pub Date: Temmuz-Aralık, 2020/2 Sayfa / Pages: 343-346

İntihal / Plagiarism: Bu makale, iThenticate intihal programıyla tarandıktan sonra, iki hakem tarafından incelendi ve intihal içermediği teyit edildi. / This article has been reviewed by at least two referees and scanned via a plagiarism software.

Bu bakımdan yazar önemli bir konuya temas etmekte olup, Hz. Âişe'yi objektif bir şekilde ele almaya çalışmıştır.

Eser; önsöz, giriş ve üç bölümden oluşmaktadır. Giriş bölümünde içerik, metod ve yararlanılan kaynakların en önemlilerinden bahsedilmiş olup, çalışmanın genel hatları ortaya konulmaya çalışılmıştır. Birinci bölümde Hz. Âişe'nin hayatının, Hz. Peygamber'in vefatına kadarki bölümü hakkında bilgi verilmeye çalışılmıştır. Bu bölüm içerisinde özellikle son dönemde tartışma konusu haline gelen Hz. Âişe'nin evlilik yaşı tüm yönleriyle ele alınmıştır. Yine bu bölüm içerisinde Benî Mustalik Gazvesi ve İfk Olayı konuları detaylı bir şekilde incelenmiştir. İkinci bölümde Hz. Âişe'nin mizacı, ahlâkı, ibadetlere düşkünlüğü, tesettür hassasiyeti vb. özelliklerinin yanı sıra bilgeliği ve İslâmî ilimlere olan katkısı da aktarılmaya çalışılmıştır. Üçüncü bölümde ise sırasıyla Hz. Ebû Bekir, Hz. Ömer, Hz. Osman, Hz. Ali, Hz. Hasan ve Muâviye'nin yönetime geliş şekilleri ve bu dönemlerdeki yönetimlere Hz. Âişe'nin etkisinin bulunup bulunmadığı incelenmiş, son olarak da Hz. Âişe'nin vefatı konusu ele alınmıştır.

Öncelikle Ehl-i sünnet âlimlerinin sahâbeye biçtikleri erişilemez insan konumu ile Şîî âlimlerin Hz. Ali ve bazı sahâbîler dışındaki sahâbîlere karşı hakareti dinin bir parçası olarak görmeleri, günümüzde yapılmaya çalışılan ilmi faaliyetler açısından birçok zorluk ortaya çıkarmaktadır. Bu bağlamda yazar; İfk olayı, Hz. Osman'ın öldürülmesi, Cemel ve Sıffin savaşları, Yezid'in veliahtlığı gibi konularda, başta Kur'ân-ı Kerim ve Kütüb-ü tis'a olmak üzere özellikle ilk dönem İslâm tarihi kaynaklarından yararlanmaya çalışmıştır. Mevcut rivayetlerin en sahih olanlarını vermeye çalışan yazar, okuyucuya tercih imkânı bırakmış ve son olarak da kendi görüşünü zikretmiştir.

Birinci bölümde (s. 27-160) Hz. Peygamber'in yaşadığı dönemde Hz. Âişe'den bahsedilmiş olup, doğumuyla başlayan süreçte vuku bulmuş bazı hadiseler kronojik olarak zikredilmiştir. Özellikle son dönemde tartışma konusu haline getirilmiş olan Hz. Âişe'nin evlilik yaşı konusunda yazar, derinlemesine iz sürmüştür. İlk dönem İslâm tarihi kaynaklarına göre, nübüvvetin 4. veya 5. yılında doğduğu zikredilen Hz. Âişe, bi'setin 10. senesinde Hz. Peygamber ile nişanlanmış ve hicretten sonra Medine'de dokuz, on yaşlarında Hz. Peygamber ile evliliği gerçekleşmiştir. Bu görüşünü mevcut rivayetler eşliğinde, Arap kültürünün özellikleri bakımından savunan yazar, dönemin şartlarında hasımlarının dahi bu hususu eleştiri konusu yapmaması, benzer evliliklerin yapılması ve son dönemlere kadar herhangi bir muhalif görüş serdedilmemesi bakımından bu olayı kültürel bir vakıa olarak telakki etmiştir. Bu bölümde ayrıca Hz. Âişe'nin Hz. Peygamber ve diğer hanımlarıyla olan münasebetleri üzerinde durmuş, daha sonra ise Hz. Âişe'nin katıldığı gazvelerden bahsetmiştir. Yazarın tespit edebildiğine göre Hz. Âişe, Uhud, Hendek, Kurayza ve Benî Mustalik gazvelerine katılmıştır. Bu savaşlar içerisinde yazara göre,

Hız. Âişe açısından Benî Mustalik Gazvesi ve sonrasında vuku bulan *İfk Olayı* oldukça önemlidir. Aynı zamanda bu konu, yazarın “*Hız. Peygamber Dönemi Savaşlarından Benî Mustalik Gazvesi ve İfk Olayı*” adlı yüksek lisans tezi olması sebebiyle çok ayrıntılı bir şekilde ele alınmıştır.

Yazara göre Hız. Âişe'nin hayatında en derin iz bırakan olaylardan birisi Hız. Peygamber'in vefatıdır. Rasûlullah, başı Hız. Âişe'nin göğsündeiken vefat etmiştir. Bu sebeple Rasûlullah'ın eşi Hız. Âişe: “*Rasûlullah'ın vefatını gördükten sonra artık hiç kimsenin ölümünün şiddetinden korkmam.*” (s. 158) demiştir.

İkinci bölümde (s. 161-256) yazar mümkün olduğu ölçüde Hız. Âişe'nin karakterinden bahsetmektedir. İlk olarak yazara göre Hız. Âişe'nin Rasûlullah ile evliliği kendisine ilmî, kültürel ve psikolojik anlamda büyük katkılar sağlamıştır. Yazar eserinde doğru bir Hız. Âişe portresi ortaya koyabilmek için kadın psikolojisine dair bazı kaynaklardan da yararlanmışır.

Yazar yine ikinci bölümde Hız. Âişe'nin zaafı başlığı altında, her zaman İslâm'a karşı saldırı pozisyonunda olan oryantalistler ve Hız. Âişe'nin konumunu her fırsatta düşürmeye çalışan Şiîler'in Hız. Âişe'ye karşı bazı ithamlarından bahsetmiştir. Hız. Âişe'nin zaafı noktasında yazarın görüşlerini, Hız. Âişe'nin fevri ve öfkeli yapısı ve kendisine karşı yapılan hataları affedememesi olarak özetlemek mümkündür. Hız. Âişe'nin ahlâkı konusunda ise yazar Hız. Âişe'nin ibadete düşkünlüğünü ve tesettür hassasiyetini ön plana çıkarmakla birlikte birçok örnekle konuyu ele almıştır. Hız. Âişe'nin ilmî derinliğini ise yazar, şu hususlara bağlamaktadır: O dönemin şartları içerisinde kültür düzeyi yüksek bir ailede yetişmesi, Hız. Peygamber ile evli olması, Hız. Peygamber'in Hız. Âişe'ye ilmî anlamda özel ilgi göstermesi olarak zikretmiştir. Özellikle Hız. Âişe'nin hadis rivayetine verdiği önem doğrultusunda Hız. Âişe'nin bilmediği rivayetleri tetkik etmesi ve yanlış nakledilen rivayetleri düzeltmesi yazara göre oldukça önemlidir. Yine yazar eserinde Hız. Âişe'nin hadis ilminin yanında, fıkıh, tefsir vb. ilimlere olan özel ilgisinden de bahsetmektedir.

Üçüncü bölümde (s. 257-419) yazar, ilk halifeler döneminde Hız. Âişe konusuna değinmiştir. Rasûlullah'ın ilk halifesi Hız. Ebû Bekir döneminde Hız. Âişe'nin babasının kendisiyle yaptığı istişareler dışında yönetimde herhangi bir etkinliği söz konusu olmamıştır. Hız. Ömer döneminde de yazara göre Hız. Âişe'nin yönetime en küçük bir etkisi söz konusu olmamış, temel vazifesi olan ilim, irşat vazifesini yerine getirmiş ve bazı müşkil konularda fetva vermiştir. İslam tarihi açısından Hız. Osman döneminin oldukça önemli bir zaman dilimi olduğundan ve Müslümanlar açısından da önemli bir etki bıraktığından bahsetmektedir. Hız. Osman'ın hilâfetine kadar olan süreçte Hız. Âişe ile Hız. Osman'ın

aralarında herhangi bir olumsuzluk yaşandığına dair bilgi bulunmadığını ifade etmiştir. Hz. Osman'ın hilâfete geldiği dönemde ise, genel İslâm tarihi kaynaklarında Hz. Âişe'nin yönetime çok fazla müdahale ettiği iddia edilmektedir. Fakat yazara göre bu rivayetlerin çoğu doğru olmayıp, Hz. Âişe'nin Hz. Ebû Bekir ve Hz. Ömer döneminde olduğu gibi Hz. Osman döneminde de yönetime çok fazla müdahalesi olmamıştır. Sadece Hz. Âişe'nin Hz. Osman'dan rica şeklinde birkaç isteği olduğunu yazar dile getirmektedir.

Yazara göre Hz. Ali'nin hilâfeti döneminde Hz. Âişe bazı hususlardan dolayı Hz. Ali'nin hilâfetine karşı çıkmıştır. Bu hususların en önemlilerinden biri Hz. Ali'nin Hz. Osman'ın katilleri tarafından toplumun genel temayüllerine bakılmaksızın hilâfet makamına getirilmesi, Hz. Âişe ve diğer muhaliflerin tepkisine sebep olmuştur. Bir diğer sebep ise Hz. Ali'nin Hz. Osman'ın katillerini cezalandırmak hususunda herhangi bir gayretinin olmamasıdır. Yazara göre insanlar arasında sulh için bir vesile olabileceğini düşünerek yola çıkan Hz. Âişe, kendisinin de asla tahmin edemeyeceği şekilde savaşın uzamasına ve daha fazla insanın hayatını kaybetmesine neden olmuştur. Cemel savaşı sonrası ortaya çıkan olumsuz tablo sebebiyle Hz. Âişe'nin ömür boyu pişmanlık duyduğunu yazar birçok rivayetle bizlere aktarmıştır. Muaviye döneminde ise Hz. Âişe'nin siyasi olaylardan fiilî olarak uzak durduğunu aktaran yazar, Hz. Âişe'nin bazı haksız fiil ve tutumlar karşısında ise zaman zaman sözlü muhalefet ettiğini bildirmektedir. Son olarak ise Hz. Âişe 17 Ramazan 58/14 Temmuz 678 tarihinde salı gününün gecesinde altmış altı yaşında vefat etmiştir (s. 419).

Sonuç olarak yazar, "*Hz. Âişe'in Hayatı, Şahsiyeti ve Hz. Peygamber Sonrası İslâm Tarihindeki Rolü*" adlı eseriyle günümüzde hala popülerliğini devam ettiren birçok konu hakkında doyurucu bilgiler vermektedir. Yazarın kullandığı kaynaklara baktığımızda öncelikle Kur'ân-ı Kerîm olmak üzere, ilk dönem İslâm tarihi kaynakları, hadis, tefsir vb. birçok eser barındırmaktadır. Eseri objektif bir şekilde ele alan yazar, salt bilgi yığını halinde bir anlatım tercih etmemiştir. Gerekli yerde açıklamalar yapılmış, konuyu özetler mahiyette bilgiler sunmuştur.